

PRILAGOĐAVANJE PRIVREDE REPUBLIKE SRBIJE REGIONALNIM I EVROPSKIM INTEGRACIJAMA

Silvana Ilić¹
Paun Lučanović²
Siniša Kresović³

SAŽETAK

Proces evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana, a posebno Srbije kao jednog od najistaknutijih kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, podstiče duboke transformacije u političkom, institucionalnom i ekonomskom sistemu. U uslovima dinamičnih globalnih i regionalnih kretanja, ove zemlje se suočavaju sa potrebom da istovremeno odgovore na unutrašnje strukturne slabosti i zahteve koji proizilaze iz pristupnih pregovora. Stabilnost makroekonomskog okruženja postaje ključna za očuvanje poverenja investitora i obezbeđivanje održivog razvoja, posebno u kontekstu fluktuacija na finansijskim i monetarnim tržištima.

Članstvo u jedinstvenom evropskom tržištu otvara niz mogućnosti za privredu Srbije. Povećan priliv stranih direktnih investicija, olakšan pristup kapitalu i naprednim tehnologijama, kao i jačanje trgovinskih i proizvodnih veza sa razvijenim članicama EU, može značajno uticati na ubrzanje industrijskog razvoja. Posebno je važan tehnološki transfer, koji može doprineti rastu produktivnosti i podizanju nivoa inovacija u domaćoj privredi. Ovi procesi doprinose i ukupnom jačanju konkurentnosti nacionalne ekonomije, što predstavlja jedan od ključnih preduslova za uspešno uključivanje Srbije u zajedničko evropsko tržište.

KLJUČNE REČI: evrointegracije, privredni razvoj, industrija, strane investicije, konkurentnost

ADAPTING THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF SERBIA TO REGIONAL AND EUROPEAN INTEGRATIONS

ABSTRACT

The process of European integration of the Western Balkan countries, particularly Serbia as one of the most prominent candidates for European Union membership, is driving profound transformations in the political, institutional, and economic systems. In the context of dynamic global and regional developments, these countries face the dual challenge of addressing internal structural weaknesses while simultaneously meeting the requirements arising from accession

1 Profesor strukovnih studija, Visoka poslovna škola strukovnih studija Čačak, Beograd, silvana.ilic67@gmail.com

2 Visoka poslovna škola strukovnih studija Čačak, Beograd

3 General u penziji

negotiations. The stability of the macroeconomic environment is crucial for maintaining investor confidence and ensuring sustainable development, especially amid fluctuations in financial and monetary markets.

Membership in the European Single Market presents a range of opportunities for Serbia's economy. Increased inflow of foreign direct investment (FDI), improved access to capital and advanced technologies, as well as strengthened trade and production linkages with developed EU member states, can significantly accelerate industrial development. Particularly important is technology transfer, which can contribute to higher productivity and increased innovation capacity within the domestic economy. These processes also support the overall enhancement of national economic competitiveness, which is one of the key prerequisites for Serbia's successful integration into the common European market.

KEYWORDS: *European integration, economic development, industry, foreign investments, competitiveness*

UVOD

Intenziviranje globalnih ekonomskih tokova, uz primenu odgovorne makroekonomske politike i produbljivanje trgovinske i finansijske integracije, doprineli su formiranju dinamičnijeg regionalnog ekonomskog prostora. U tom kontekstu, reforma ekonomskog sistema Srbije mora biti temeljna i sveobuhvatna, obuhvatajući institucionalne, strukturne i tehnološke aspekte. Posebno je važno da srpska privreda razvije kapacitet za fleksibilno reagovanje kako na tekuće globalne trendove, tako i na potencijalne krizne poremećaje. Najdelotvorniji pristup, u tom smislu, podrazumeva orijentaciju ka modelu male i otvorene ekonomije, koja je u stanju da brzo apsorbuje spoljne uticaje i integriše se u međunarodne lance vrednosti (Vesić, 2014, str. 378).

Formiranje i unapređivanje inovacionih ekosistema i klasterskih struktura predstavlja jedan od strateških prioriteta, jer doprinosi unapređenju konkurentnosti domaće industrije kroz povezivanje obrazovno-istraživačkih institucija i privrednih subjekata. Takvi modeli saradnje stvaraju uslove za razvoj i difuziju novih tehnologija, čime se povećava potencijal privrede za integraciju u evropske i globalne lance vrednosti (Sörvik & Kleibrink, 2015). Uspešno povezivanje naučne zajednice sa proizvodnim sektorima omogućava brži prenos znanja u privredu, podstiče inovacije i omogućava transformaciju tradicionalnih industrijskih grana.

Istovremeno, Srbija mora aktivno pratiti i prilagođavati se novim trendovima u globalnom ekonomskom okruženju, u kome dolazi do promene paradigme industrijske politike. Savremeni pristupi sve više akcenat stavljaju na ekonomsku otpornost, tehnološki suverenitet i redefiniciju globalnih lanaca snabdevanja. Geopolitičke tenzije, klimatske promene i dinamične tehnološke transformacije uslovljavaju reviziju postojećih ekonomskih modela i stvaraju potrebu za novim politikama koje će obezbediti stabilnost i dugoročni rast (Pisani-Ferry, 2023).

U tom kontekstu, Srbija – kao mala, izвозno orijentisana i visoko otvorena ekonomija – treba strateški da iskoristi svoje komparativne prednosti, kao što su povoljan geostrateški položaj, postojeći bilateralni i multilateralni sporazumi o slobodnoj trgovini, kao i progresivno usklađivanje sa evropskim tehničkim, proizvodnim i regulatornim standardima. Uključivanjem u novu arhitekturu evropskih industrijskih i tehnoloških politika, Srbija

može unaprediti svoju poziciju na tržištu, stimulirati rast produktivnosti i obezbediti dugoročnu održivost razvoja zasnovanu na inovacijama i pametnoj specijalizaciji.

ULOGA EKONOMSKIH I REGIONALNIH INTEGRACIJA U RAZVOJU SRPSKE INDUSTRIJE

U svetlu procesa evropskih i regionalnih integracija, neophodno je puno sprovođenje strategije ekonomskog razvoja usmerene na stvaranje konkurentnije i inovativnije ekonomije. Ključni pravci treba da obuhvate prelazak na model ekonomije zasnovane na znanju, podsticanje inovacija, racionalnije korišćenje prirodnih i ljudskih resursa, kao i dublju integraciju u globalne lance vrednosti. Pored toga, završetak tranzicionog procesa i izgradnja stabilnog institucionalnog okvira od suštinske su važnosti za formiranje efikasnog i predvidivog ekonomskog sistema (Jovanović i Marković, 2021). Najdinamičniji razvoj uočava se u sektorima kao što su trgovina, građevinarstvo i rudarstvo, dok informaciono-komunikacione tehnologije funkcionišu uglavnom u izveznoj orijentaciji, sa ograničenim uticajem na transformaciju i produktivnost domaćeg proizvodnog sektora.

Ekonomске integracije predstavljaju kompleksan i evolutivan proces koji ima značajnu ulogu u podsticanju ekonomskog razvoja i unapređenju opšteg društvenog blagostanja, kako na nivou integrisanih regiona, tako i u pojedinačnim državama. Osnovni efekti regionalnih integracija ogledaju se u eliminaciji različitih trgovinskih i regulatornih barijera, slobodnom protoku roba, usluga, kapitala i radne snage, kao i u harmonizaciji ekonomskih, sektorskih i drugih javnih politika u cilju postizanja zajedničkih razvojnih ciljeva (De Grauwe, 2018).

Članstvo u Evropskoj uniji ima značajan podsticajni uticaj na finansijski razvoj zemalja članica, što se direktno odražava na industrijski sektor. Efekti se manifestuju kroz povećanje dodate vrednosti, rast obima industrijske proizvodnje i zaposlenosti, povećanje broja privrednih subjekata, kao i kroz rast investicija u različite industrijske grane. Finansijska integracija, kao sastavni deo ekonomske integracije, posebno je značajna zbog svog potencijala da ubrza industrijski rast i unapredi konkurentnost privrede (Campos et al., 2019).

Jedan od ključnih uspeha evropskih integracija ogleda se u unapređenju životnog standarda i ekonomskog prosperiteta u državama članicama, što je posledica i ukupne veličine zajedničkog tržišta, i koordinisanih ekonomskih politika koje se sprovode u interesu celokupne zajednice. Industrijski sektor posebno beleži pozitivne efekte integracije, ne samo u pogledu rasta, već i kroz transformaciju njegove strukture u skladu sa savremenim tržišnim zahtevima (Vujčić i Drezgić, 2012).

Srbija je ostvarila značajan napredak u ključnim ekonomskim indikatorima tokom perioda 2003–2022, približavajući se prosecima EU u nekim aspektima. Međutim, i dalje postoji prostor za unapređenje, posebno u povećanju BDP-a po stanovniku i udeo investicija u BDP-u. Kontinuirana fokusiranost na strukturne reforme, poboljšanje investicione klime i integraciju u globalne lance vrednosti biće ključni za dalje približavanje ekonomskim standardima EU.

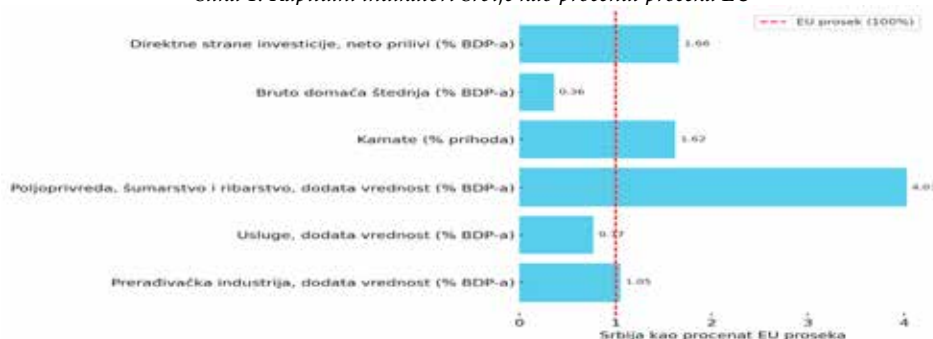
U strukturi srpske industrije primetne su značajne transformacije, s posebnim akcentom na rastući značaj proizvodnje komponenti za automobilsku industriju. Jedan od najznačajnijih aktera u ovoj oblasti je kineska kompanija „Linglong“, koja je u proteklm godinama značajno investirala u ovaj sektor. Ova privredna grana, koja je u velikoj meri

orijentisana ka izvozu, beleži ne samo kvantitativno širenje proizvodnje, već i kvalitativni napredak u pogledu tehnološke kompleksnosti finalnih proizvoda. Preduzeća iz ovog segmenta postaju deo globalnih lanaca vrednosti auto-industrije, isporučujući sve naprednije komponente. Pored toga, u bliskoj budućnosti očekuje se i pokretanje proizvodnje električnih automobila u kragujevačkom pogonu kompanije „Stelantis“.

Pored industrije automobilskih delova, značajnu ulogu u ukupnim ekonomskim kretanjima sve više dobija i rudarski sektor. Kompanija „Zidin“, nakon preuzimanja RTB Bor, značajno je povećala proizvodne kapacitete, posebno u oblasti eksploatacije bakra. Kao rezultat toga, udeo eksploatacije ruda metala u bruto domaćem proizvodu dostigao je približno 2%, što predstavlja četverostruko povećanje u odnosu na 2018. godinu.

Sve intenzivnije tehnološko prisustvo Kine i porast globalnog protekcionizma, uz rastuće ekološke zahteve i promene u strukturi potrošnje na razvijenim tržištima, dodatno oblikuju kontekst u kojem funkcioniše srpska privreda. U takvom okruženju, stabilnost evropske auto-industrije, s kojom je srpska prerađivačka industrija snažno povezana, postaje neizvesna. Istovremeno, na pomolu je nova faza industrijalizacije – započeta najavom proizvodnje električnih modela vozila u kragujevačkoj fabrici.

Slika 1. Kapitalni indikatori Srbije kao procenat proseka EU

Izvor: Demostat, 2023

BUDUĆI EKONOMSKI TRENDOWI RAZVOJA PRIVREDE REPUBLIKE SRBIJE

Iako se bruto domaći proizvod (BDP) često koristi kao osnovni pokazatelj ekonomskih dostignuća, dublja analiza ekonomskih trendova u Srbiji otkriva dugoročna strukturna ograničenja. Tokom poslednje dve decenije, BDP po glavi stanovnika izražen kao procenat proseka Evropske unije povećan je za svega osam procentnih poena, što ukazuje na veoma spor proces realne konvergencije (World Bank, 2023). Takav tempo konvergencije, iako pozitivan, nije dovoljan da bi značajnije promenio poziciju Srbije unutar evropskog ekonomskog prostora.

Budući razvoj srpske ekonomije u velikoj meri zavisice od kontinuiranog rasta bruto domaćeg proizvoda, očuvanja investicione aktivnosti, stabilnosti makroekonomskih parametara i podsticanja privatne inicijative, što podrazumeva stvaranje povoljnog ambijenta za razvoj preduzetništva.

Analizom dosadašnjih trendova može se zaključiti da će u narednom periodu privredni rast pre svega biti podstaknut unapređenjem domaće tražnje, u okviru koje posebno mesto imaju javna i lična potrošnja, kao i povećanje investicija i neto izvoza. Ovaj tip rasta karakteriše stabilnost, jer se zasniva na zdravim osnovama kao što su rast zaposlenosti i pozitivni uticaji monetarnih i kreditnih kretanja na raspoloživi dohodak stanovništva (Veselinović, 2018).

Razvijene ekonomije i novoindustrijalizovane zemlje su u proteklom periodu ostvarile napredak zahvaljujući koordinisanoj primeni tržišnih, strateških i regulatornih instrumenata ekonomske politike. Sličan pristup potreban je i u Srbiji, kroz usvajanje sveobuhvatnog i doslednog programa ekonomskih i društvenih reformi. Završetak tranzicije ka tržišnoj ekonomiji zahteva definisanje novih institucionalnih pravila, kompletiranje postojećih institucija i finalizovanje procesa privatizacije. Istovremeno, neophodno je unaprediti povezanost sa regionalnim i globalnim ekonomskim tokovima, kako bi se izgradili temelji za uravnotežen i funkcionalan privredni sistem. Razvojna politika treba da bude usmerena ka strukturalnim reformama u institucionalnoj i realnoj sferi, kao i na transformaciju svojinske i sektorske strukture ekonomije, uz aktivno delovanje tržišnih mehanizama. Cilj je povećanje efikasnosti i jačanje konkurentnosti, što će doprineti bržem i održivom ekonomskom rastu. Razvoj konkurentne proizvodne baze i podsticanje izvoza predstavljaju ključne preduslove za dugoročnu stabilnost i ekonomsku otpornost. Uspesna realizacija programa makroekonomske stabilizacije, uključujući kontrolu inflacije i stabilnost deviznog kursa, imaće pozitivan uticaj na ubrzanje strukturnih prilagođavanja i ukupni ekonomski oporavak zemlje.

Srbija se i dalje u velikoj meri oslanja na strane direktne investicije, što je karakteristika tipična za ekonomije periferije u teorijama zavisnosti (Radošević, 2020). Ove investicije su najčešće usmerene ka sektorima sa ograničenom dodatom vrednošću i niskom tehnološkom kompleksnošću, poput proizvodnje komponenti u automobilske industriji i primarnih sirovina, što ostavlja ograničen prostor za razvoj domaćih kapaciteta u visokoinovacionim i produktivnim sektorima (World Bank, 2022).

Grafikon 1. Uporedna analiza SDI u Srbiji i u zemljama regiona, članice EU, (2014–2023)

Izvor: World Bank / MacroTrends, 2024

Srpski model razvoja takođe se suočava sa duboko ukorenjenim problemima na tržištu rada – niskom mobilnošću, neusklađenošću ponude i potražnje za kvalifikacijama, i relativno visokom stopom radne neaktivnosti. Pored toga, uprkos nominalnom rastu izvoza, struktura izvoza i dalje dominira proizvodima niske vrednosti, što ukazuje na slab napredak u pravcu vertikalne integracije unutar globalnih lanaca vrednosti (Kalanović i Mugoša, 2019).

Deindustrijalizacija, kao posledica neoliberalne tranzicije i rane liberalizacije trgovine tokom 2000-ih, dodatno je oslabila kapacitete domaće proizvodne baze. Uprkos političkim deklaracijama o podršci “pametnoj specijalizaciji” i zelenoj tranziciji, institucionalna podrška ostaje nedovoljna za dinamični prelaz ka ekonomiji zasnovanoj na znanju i inovacijama (Radošević, 2020). Napredak u pravednoj raspodeli prihoda, kao i u smanjenju socijalnih i regionalnih nejednakosti, ostao je ograničen, što dodatno ukazuje na odsustvo inkluzivnog razvoja.

Uprkos ostvarenom ekonomskom rastu, Srbija i dalje ostaje strukturno uokvirena u modelu zavisnog razvoja, koji je karakterističan za zemlje periferije Evropske unije. Za prevazilaženje ovih ograničenja potrebna je transformacija ekonomske politike ka većoj endogenoj akumulaciji, inovacijama i inkluzivnosti.

Proces evropskih integracija značajno podstiče finansijski razvoj zemalja članica, što se odražava na industrijski sektor kroz povećanu dodatnu vrednost, rast proizvodnje, zapošljavanje i investicije u različite grane industrije (European Commission, 2020). Finansijska i institucionalna integracija unutar Evropske unije omogućava veće razvojne efekte za zemlje članice i one u pristupanju, doprinoseći tako bržoj konvergenciji prema ekonomskom i tehnološkom nivou razvijenih privreda. Centralni rezultat evropskih integracija je povećanje opšteg blagostanja, što je posledica delovanja zajedničkog tržišta i usklađenih ekonomskih politika.

U tom kontekstu, industrijski sektor beleži značajne transformacije, što se ogleda u rastu produktivnosti i promeni strukture industrijske baze. Reindustrijalizacija postaje ključni faktor novog modela rasta, jer osim što direktno utiče na industrijsku produktivnost, ona indirektno podstiče i produktivnost sektora usluga kroz tehnološke i inovacione efekte (Aiginger & Rodrik, 2020).

Savremeni pristup industrijskoj politici podrazumeva usmeravanje ka digitalizaciji, održivom razvoju, i inkluzivnom rastu, što je u skladu sa ciljevima Evropske zelene agende i digitalne strategije (European Commission, 2021).

Cilj reindustrijalizacije u Srbiji jeste unapređenje konkurentnosti industrije kako bi se stimulisao rast proizvodnje, izvoza i zaposlenosti, što zahteva promenu razvojne paradigme. Rast baziran na smanjenju broja zaposlenih nije održivo rešenje, već je neophodno ulaganje u znanje, inovacije, nove tehnologije i prenos tehnoloških rešenja iz inostranstva (UNIDO, 2022). Fokus mora biti na proizvodnim sektorima srednje i visoke tehnološke složenosti, što je ključ za jačanje ekonomske autonomije i smanjenje zavisnosti od stranih izvora finansiranja. U procesu pristupanja EU, Srbija je u obavezi da uskladi svoju industrijsku politiku sa pravilima i principima zajedničke industrijske politike EU. Poglavlje 20, koje obuhvata industriju i preduzetništvo, podrazumeva i usvajanje strategija koje promovišu inovacije, digitalnu transformaciju i pametnu specijalizaciju (European Commission, 2023). Prioritet treba da bude podrška industrijama sa većom dodatnom vrednošću, jača-

nje institucionalnih kapaciteta i unapređenje regulatornog okvira za ulaganja i tehnološki razvoj.

Upravljanje izazovima industrijske transformacije zahteva sprovođenje hrabrih politika i institucionalnih reformi. Smanjenje ekonomske zavisnosti od spoljnog kapitala i oslanjanje na domaće resurse i znanje predstavljaju osnovu za dugoročan, pravedan i održiv ekonomski razvoj koji koristi svim građanima (Stiglitz, 2016). Uspešno rešavanje strukturnih slabosti omogućava tranziciju sa ekstenzivnog na intenzivan model rasta koji se zasniva na inovacijama i održivoj industrijalizaciji.

ZAKLJUČAK

Tokom tranzicionog perioda, Republika Srbija treba da ojača i razvije svoje potencijale kroz aktivniji pristup regionalnim i svetskim ekonomskim tokovima, kao i kroz dobro razumevanje strukturnih promena u okolini. Ključna komponenta uspešne tranzicije jeste jačanje sposobnosti prilagođavanja i prihvatanja novih razvojnih koncepata. Povećanje konkurentnosti, naročito usmereno ka formiranju otvorene i izvozno orijentisane ekonomije, biće od presudnog značaja za ubrzanje razvojnih procesa u narednom periodu.

Srbija je u periodu od 2003. do 2022. godine postigla značajan napredak u nekim glavnim ekonomskim parametrima, približavajući se prosečnim vrednostima u EU. Međutim, još uvek postoje mogućnosti za dalji napredak, naročito kada je reč o povećanju bruto domaćeg proizvoda po stanovniku i udelu investicija u BDP. Kontinuirani napor u sprovođenju strukturnih reformi, poboljšanju investicione klime i uključivanju u globalne proizvodne lance biće ključni za dalje približavanje ekonomskim standardima EU.

Uspeh evropskih integracija vidi se kroz poboljšanje ekonomskog blagostanja zemalja članica, postignuto primenom zajedničkih ekonomskih politika, većom tržišnom povezanošću i boljom koordinacijom regulatornih i institucionalnih okvira. Ovaj napredak je naročito primetan u industrijskom sektoru, koji prolazi kroz značajne strukturne promene u skladu sa novim tehnološkim, tržišnim i institucionalnim zahtevima. Uvođenje evropskih standarda, modernizacija proizvodnje i olakšan pristup međunarodnim tržištima doprinose razvoju održivih i izvozno orijentisanih industrijskih kapaciteta. Dakle, ekonomska integracija u okviru EU deluje kao pokretač industrijskog razvoja kroz uspostavljanje stabilnog i predvidivog institucionalnog okruženja, slobodniji protok kapitala i tehnologija, kao i podsticanje strukturnih promena koje vode ka povećanoj produktivnosti i inovacijama.

Evropske integracije podstiču modernizaciju industrije, naročito kroz usaglašavanje sa tehničkim, ekološkim i proizvodnim standardima EU. Ovi procesi mogu dovesti do efikasnijeg korišćenja resursa, jačanja inovacionih potencijala i povećanja izvozne orijentacije srpskih preduzeća. Međutim, ostvarenje ovih ciljeva zahteva doslednu i koordinisanu primenu razvojnih politika, kao i značajnu ulogu države u kreiranju podsticajnog poslovnog i institucionalnog okruženja.

Ipak, pridruživanje EU nosi i izazove, kao što su potreba za restrukturiranjem slabije konkurentnih sektora, rešavanje potencijalnih socijalnih posledica tranzicije i očuvanje makroekonomske stabilnosti tokom dugotrajnih reformi. Zbog toga je važno da ekonomska politika bude usmerena na dugoročnu održivost i inkluzivni razvoj, sa posebnim naglaskom na razvoj industrijskog sektora kao ključnog pokretača strukturnih promena u ekonomiji.

LITERATURA

- Aiginger, K., & Rodrik, D. (2020). Rebirth of industrial policy and an agenda for the twenty-first century. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 20(2):189–207.
- Campos, N. F., Coricelli, F., & Moretti, L. (2019). Institutional integration and economic growth in Europe. *Journal of Monetary Economics*, 103: 88–104.
- De Grauwe, P. (2018). *Economics of Monetary Union* (12th ed.). Oxford University Press.
- Jovanović, I., & Marković, D. (2021). *Ekonomске reforme i institucionalni razvoj Srbije u kontekstu evropskih integracija*. Beograd: Institut za razvoj ekonomije.
- Kalanožić, S., Mugoša, M. (2019). Strane direktne investicije i strukturalne promene u Srbiji. *Ekonomске teme*, 57(1) :51–69.
- Pisani-Ferry, J. (2023). The global race for industrial policy: Risks and rewards. Bruegel Policy Contribution No. 07/2023. <https://www.bruegel.org/policy-brief/global-race-industrial-policy-risks-and-rewards>.
- Sörvik, J., & Kleibrink, A. (2015). Mapping innovation priorities and specialisation patterns in Europe. European Commission, JRC Technical Reports.
- Stiglitz, J. E. (2016). *The Euro: How a Common Currency Threatens the Future of Europe*. W. W. Norton & Company.
- Radošević, S. (2020). European periphery and the crisis of the 'national innovation systems' framework. *Journal of Economic Policy Reform*, 23(2): 190–206.
- Veselinović, P. (2018). *Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Republike Srbije*. Beograd: Ekonomski fakultet.
- Vesić, D. (2014). Prilagođavanje privrede Srbije regionalnim i evropskim integracijama, *Međunarodni problemi*, br 3-4, 2014, (376–394).
- Vujčić, B., Drezgić, S. (2012). Ekonomске integracije i industrijski razvoj: izazovi i perspektive. *Ekonomski pregled*, 63(11):1021–1045.
- European Commission. (2023). *Serbia 2023 Report – Chapter 20: Enterprise and Industrial Policy*. <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu>
- European Commission. (2021). *Updating the 2020 New Industrial Strategy: Building a stronger Single Market for Europe's recovery*. <https://eur-lex.europa.eu>
- World Bank. (2023). *World Development Indicators*. Retrieved from <https://databank.worldbank.org>
- World Bank. (2022). *Serbia Country Economic Memorandum: Toward a More Productive and Resilient Economy*. Washington, DC: World Bank Group.
- UNIDO. (2022). *Industrial Development Report 2022: The Future of Industrialization in a Post-Pandemic World*. Vienna: United Nations Industrial Development Organization